Universal Declaration of Human Rights - Akan (Fante)

© 1996 - 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the *UDHR in Unicode* project, http://www.unicode.org/udhr.

ADASA NDZINOA HO DAWURBO

NYIENYIM

Dnam dε adasa hon enyimnyam yε pεr na ndzinoa a obi nngye mmfi hon nsamu a wowo no ngyetomu nye wiadze yi mu fahodzi, pεrpεrdzi, ntsεntsenenee na asomdwee ne fapem;

Dnam dε tsia a yetsiatsia nyimpa ne ndzinoa do no dze ewurkadze nwenwen a obiara tsia aba, na afei so wɔabɔ wiadze a ɔreba a no mu nyimpa benya fahodzi wɔ kasa, gyedzi, suro na ohia ho dawur dε nyimpapem nyina hɔn ahwehwεdze tsitsir,

Onam de ohia pepeepe de yemmpe de yeye adasa ndzinoa ho mbra,

Dnam dε ohia dε wotu aman na aman ntamu anyεnkoyε nkitahodzi mpon,

Dnam dε Amanaman Nkabomu Kuw mu nyimpa nyina edua Farbaa Nwoma no do agye hon gyedzi a ɔwɔ adasa awose ndzinoa, nyimpa n'enyimnyam na nyimpa no bo a ɔsom, na mbanyin na mbaa hon ndzinoa a ɔyε pεr ato mu na wɔabɔ hon enyim biriw dε wobotu asetsena mu kankɔ na atseyie mpon,

Dnam dε aman a wodom Amanaman Nkabomu Kuw no abo odabaa dε wonye Kuw no bεyε ahwehwε amansuon nyina enyiedzi ama adasa ndzinoa na awose fahodzi ntsi.

KUW NO BAGUA KESE NO

Paa mu kã dε:

Afei,

NHYIAMU KESE NO YI ADASA NDZINOA HO DAWURBO no kyere de: ono nye nhwhedodze tsitsir a owo ho ma nyimpa na aman nyina, ama ankorankor biara na nyimpa kuw biara, se wodze dem dawurbo yi si hon enyim a, woaabo mbodzen edua nkyere na adzesua do ama nkorofo eedzi ndzinoa na fahoazi ahorow no nyi; na woaatoa do afa honara hon man na amanaman nhyehyee do woama woaagye dawurbo yi ato mu na woeedzi do wo Aman a wodom Nkabomu Kuw no mu biara mu nye asaase biara a wohye hon ase no so do.

Asempow 1

Wowo adasa nyina to fahodzi mu, na hon nyina yε pεr wo enyimnyam na ndzinoa mu. Womaa hon nyina adwen na tsibowa, na owo dε hon nkitahodzi mu ndzeyεε da no edzi dε woyε enuanom.

Asempow 2

Obiara wo ndizona na fahodzi a woada no edzi wo Dawurbo yi mu no ho kwan a nyiyimu biara nnyi mu a ofa no obi n'awosu anaa no honamenyi ngyegyee mbrɛ otse, dɛ oyɛ banyin anaa oyɛ basia, ne kasaa a okã, ne nyamesom mbrɛ otse, amanyɛ ho adwen a owo, ne man anaa asetsena mu gyinabew a ofi mu, egyapadze a owo, n'awofo hon gyinabew anaa gyinabew fofor biara so a owo ho.

Bio, onnyi de wogyina oman a obi fi mu no n'amanye kwan, ne mbra anaa n'amanandze gyinabew do-de oman no dzi ne mansin, de ohye oman bi no nhwedo ase, anaade onnyi fahodzi, ye nyiyimu tsia nyimpa no.

Asempow 3

Nyimpadua no nkwa, ne fahodzi, na no tɔtrɔtɔ yε obiara ne ndzinoa.

Asempow 4

Onnyi de wodze obiara to nkowaasom mu anaade woma osom osomhun; owo de wogu nkowaasom na ndonkogua korakora.

Asempow 5

Onnyi dɛ wɔyɛ obiara ayakayakadze, etsiɔdzendze anaa enyinyandze anaa wɔtsea no anaa wɔma no asotwe biara a ɔsɛɛ dasanyi n'enyimnyam.

Asempow 6

Dyε obiara ne ndzinoa dε, mbra mu, wobu no dε nyimpa wo beebiara.

Asempow 7

Nyimpa nyina yε pεr wɔ mbra no enyim, na hɔn nyina fata mbra no ne ntwitwagye a nyiyimu nnyi mu. Obiara wɔ ho kwan dε mbra no bɔ no ho ban tsia nyiyimu a obu Dawurbɔ yi mu nsεmpɔw no mu biara do no, nye nunu biara a wonunu nyimpa ma ɔyɛ ma ɔyɛ nyiyimu no.

8 wcqm32A

Obiara a wɔayɛ bɔn etsia ne ndzinoa a mbra na amambu ho mbra ma no ho kwan no, wɔ ho kwan dɛ odua asɛndzi baguafo do gye nsiesie anaa mpata a ɔfata.

Asempow 9

Onnyi dɛ abɔtsirmu ara wɔkyer obi, wɔdze no sie, anaa wotwa no esu.

Asempow 10

Obiara wo ho kwan dɛ bagua asɛndzifo a wonnton hon asowa nndzi tsena hwehwɛ n'asɛm mu pefee wo ne ndzinoa, n'asadze anaa ewudzisɛm ho sombo bi a wodze abo no ho.

Asempow 11

- 1. Obiara a woabo no sombo bi a odze ntsea nam no wo ndzinoa d ϵ wobu no d ϵ odzi bem kesi d ϵ , woedzi n'as ϵ m ama no kwan biara a ohia d ϵ odze tstsew no ho, na woebu no fo d ϵ mbra kyer ϵ .
- 2. Onnyi de wobu obiara fo na wotsea no wo ndzeyee bi a onnye ntsea nam ase. Na eso onnyi de woma obi ntsea a obor no mfomdo a oaye no ho ntsea do.

Asempow 12

Onnyi de abotsirmu ara wodze oho hyehye obi no kokoamunsem, n'ebusuasem anaa n'efisem mu; anaade wogu n'enyimnyam na ne dzin ho fi. Oye obiara ne ndzinoa de mbra bo no ho ban tsia

ndzeyεε a ɔtsetse dεm yi.

Asempow 13

- Ογε obiara ne ndzinoa dε okyinkyin na otsena oman bi n'asaase do bea biara a ope.
- 2. Όγε obiara ne ndzinoa dε ofi oman biara mu (noara ne man kã ho) na osan ba ne man mu bio.

Asempow 14

- Obiara wo ndzinoa dε ohwehwε na onya guansuma wo oman bi do fi atseetsee ho.
- 2. Onnyi dε dεm ndzinoa yi wobisa wo bon bi a ommfa manyε ho anaa otsia Amanaman Nkabomu Kuw no ne nhyehyεε a onyia no ayε ma woridzi n'asεm wo ho biara ho.

Asempow 15

- 1. Obiara wo ndzinoa dε ογε oman bi ba.
- 2. Onnyi de abotsirmu ara woma obi hwer n'amambaye, anaade womma no kwan mma onnsesa n'amambaye.

Asempow 16

- 1. Όγε mbanyin na mbaa a hon enyi efifir hon ndzinoa dε wowar na wowo mba, na awosu, amambayε anaa nyamesom nnsiw iyi ho kwan. Mbanyin na mbaa nyina hon ndzinoa a wowo no awar ho no γε pεr wo awar ber no mu nye awar no ngui no mu so.
- 2. Adze ara a οωο dε awar no gyina do nye asakuw ebien a worowar no hon pε a nhyε nnyi mu.
- 3. Okun, ɔyer na mba bɔ mu kor dɛ abɔasee kuw a nyimpa kuw biara ne farbaa fi mu wɔ adasa mu, na ɔyɛ hɔn ndzinoa dɛ nyimpakuw no na ɔman no bɔ hɔn ho ban.

Asempow 17

- 1. Obiara wo ndzinoa d ϵ onya egyapadze a oy ϵ no nko nedze, anaad ϵ onye nkorofo bi bo mu nya d ϵ m egyapadze no.
- 2. Onnyi dε abɔtsirmu ara wɔgye obi n'egyapadze fi ne nsamu.

Asempow 18

Obiara wo ndzinoa dɛ ɔyɛ n'adwen, ɔsoa noara ne tsibowa, ɔfa nyamesom biara a ɔpɛ. Dɛm ndzinoa yi ne fã bi nye kwan a obiara wo dɛ ɔsesa ne nyamesom anaa ne gyedzi na kwan so a ɔfa do dze ma ne gyedzi no da edzi wo bagua mu anaa nsumaa mu, dɛ ɔno nko anaadɛ nyimpa binom kã ho wo iyi mu.

Asempow 19

Obiara wo ho kwan dɛ okyerɛ n'adwen wo biribi ho. Dza okã dɛm ndzinoa yi ho nye dɛ obiara botum ayɛ n'adwen wo biribi ho a ntotoananmu biara nnyi mu. Dza okã ho bio so nye dɛ otum anaa otsie asɛm nye nsusui biara a onam kwan biara do na efi mbea nyina, na oma nyimpa binom so tse.

Asempow 20

- Obiara wo kwan dε oko nhyiamu a οyε asomdwee ase, na odom fεkuw biara.
- 2. Onnyi de wohye obiara ma odom fekuw bi.

Asempow 21

- 1. Ογε obiara ne ndzinoa dε osuo mu ma wobu ne man dε onoara dzi bano wo mu, anaadε obosuo mu ma woeeyi ananmusifo.
- 2. Dye obiara ne ndzinoa de onya kyefa wo oman adododze biara a owo ne man mu no mu.
- 3. Owo dε aban no tum gyina omamfo hon pε do. Dεm pε yi wonam ambatow a no mu da ho a wotow no ne ber ano do da no edzi, akorofo a woasõ ambatow no wo dε woma wotow amba wo nsumaa mu a nhyε biara nnyi mu.

Asempow 22

Ankorankor biara, dɛ ɔyɛ ɔmamba bo, wɔ ndzinoa dɛ ɔman no bɔ n'eyiedzi ho ban. ɔwɔ dɛ wɔfa ɔman no no mbɔdzen do, anaa bataboa bi a dɛm ɔman no nye ɔman fofor bi yɛ do ma ɔmamba biara n'eyiedzi ba mu dɛ mbrɛ ɔman kor no ne sikasɛm, n'asetsena na n'amambra no tum a ɔma n'enyimnyam dzi mu no tse.

Asempow 23

- 1. Obiara wo ndzinoa dε ογε edwuma. ογε ne ndzinoa dε ofa edwuma a ορε dε ογε, na ογε ne ndzinoa dε woma no edwumaγε mu nhyehγεε pa, na wobo noho ban fi fietsena ho.
- 2. Όγε obiara ne ndzinoa dε wɔma no akatua a ɔfata n'edwuma a ɔyε a, nyimpa nyiyimu biarannyi mu.
- 3. Obiara a bye edwuma no wo ndzinoa de onya akatua a bee na beena beena beena beena a beena beena n'enyimnyam, na se ohia mpo a, beena beena beena mu nhyehyee ho ekyiqyina bi foa akatua no do.
- 4. Dye obiara ne ndzinoa de otsew anaa odom edwumayefo kuw bi dua do dze bo n'eyiedzi ho ban.

Asempow 24

Obiara wo ahomgye na bondodziber ho kyɛfa; mber a woahyehyɛ a ɔmma edwumayɛ mmbor do, na akwanma ber a wotua odwumayɛnyi no kaw so kã iyi ho.

Asempow 25

- 1. Obiara wo ndzinoa dε onye n'ebusuafo nya asetsena yi mu eyiedzi a obεma woeenya ahoodzen nye asetsena pa, edziban, akataho, tsenabew, eduyε na asetsena mu nhyehyεε pa.
- 2. Dye obiara ne ndzinoa so de, ze ohwer n'edwuma, oyar, onya dzemdzi bi, no hokafo wu, mpanyinye ma oye mberew, anaade biribi ama ma onntum nnhwe noho a, onya asetsena mu ekyigyina. Owo de mbasiafo a wotur mba na mbofra nyina woma hon mboa soronko. Mbofra nyina, de wowoo hon wo awar ase, anaade wowoo hon wo sonmu, wo de woma hon asetsena mu bambo per.

Asempow 26

- 1. Dye obiara ne ndzinoa de ohu nwoma. Mbofraber mu nwomasua na ahyese nwomasua a otse dem no nnyi de wogye ho sika. Dye nhye de abofra biara nya mbofraber mu nwomasua. Dwo de woma mfirdwuma, na nsaanodwuma ho adzesua nye dwumadzi horow ho nwomasua ye beberee. Suapon mu nwomasua so wo de oye beberee na obiara a no mbodzembo fata no woma no ho kwan.
- 2. Owo dε nwomasua nyina no botae yε dε ohwehwε nyimpa dasanyi no mu nyina no mpontu nye enyidzi kεse a obεba nyimpa mu wo adasa hon ndzinoa ahorow a wowo no ho. Owo dε otu ntsease, gyaamu-ma-onka na anyεnkoyε mpon wo aman, nyimpakuw na nyamesom ho ekuw nyina mu; na oboboa atow Amanaman Nkabomu Kuw no dwumadzi ako kan dze ama asomdwee eetsim.
- 3. Awofo wo ndzinoa de wobekyere nwomasua kor a owo de hon mba nya.

Asempow 27

- 1. Obiara wo ndzinoa dε odze noho fora ne man m'amambra mu na onya enyigye fi oman no n'amandze nsaanodwuma mu na onya kyεfa wo abodze nyansapε na mfaso a odze ba no mu so.
- 2. Obiara wo ndzinoa a ofi abodzenyansap ϵ , nwomasua anaa amandze, nsaanodwuma adzey ϵ bi a noara dze boboo adze no mu ba no ne bambo no mu.

Asempow 28

Obiara wo ho kwan dε onya kyεfa wo asetsena anaa amanaman nhyehyεε a okitsa ndzinoa na fahodzi horow a woada no edzi wo dεm Dawurbo wo Mpaamukã yi mu no mu.

Asempow 29

- 1. Obiara wo asodzi wo nyimpa kuw a otse hon mu no mu; ho nko ara nye bea a no mpontu a odzi mu botum aba a akwansiwdze bi nnyi ho.
- 2. Ber a obi dze ne ndzinoa na ne fahodzi ridzi dwuma no, ɔwɔ dɛ ɔyɛ dza mbra hwehwɛ wɔ no hɔ ama binom so eenya hɔn kyɛfa nye hɔn fahodzi. ɔwɔ dɛ onya no bɔ bra tsenenee na ɔyɛ guadoadzeyɛ dɛ mbrɛ ɔdodow amambu mu eyiedzi adzeyɛ ho ntsetsee tse.
- 3. Onnyi dε wɔfa kwan biara a otsia Amanaman Nkabɔmu Kuw no ne nhyehyεε do dze hwehwε ndzinoa na fahodzi ahorow yi.

Asempow 30

Onnyi de nyimpa biara ma nkyerease wo Dawurbo yi mu nsem yi ho a obema oman, nyimpakuw anaa ankorankor bi tum ma oaaye biribi a obesee ndzinoa na fahodzi ahorow a woada no edzi wo nwoma yi mu no.